

Prawo międzynarodowe praw człowieka

Przejdź do produktu na www.ksiegarnia.beck.pl

Przedmowa

Wychodząc naprzeciw rosnącemu zainteresowaniu praktycznym rezonansem najbardziej dynamicznie rozwijającej się gałęzi prawa międzynarodowego, jaką są prawa człowieka, oddajemy w Państwa ręce podręcznik akademicki „Prawo Międzynarodowe Praw Człowieka”. Prawa człowieka charakteryzują się coraz większym stopniem konkretności i rekognicji norm w poszczególnych systemach międzynarodowych i w coraz większym stopniu wpływają na stosowanie prawa krajowego.

Prawo międzynarodowe, dzięki modelom ratyfikacji, staje się prawem w granicach określonych w krajowych ustawach zasadniczych. Naturą tego prawa są istotowo nieograniczone trzy płaszczyzny możliwości jego stosowania i egzekwowania na poziomie międzynarodowym, regionalnym i krajowym, które zostały wyrażone w jego źródłach: traktatach, umowach między państwami, a także w normach zwyczajowego prawa międzynarodowego praw człowieka. Zadaniem autorów jest pokazanie, w jaki sposób specjalistom tworzącym zbiór prawa międzynarodowego przyświecały idee jak najpełniejszej realizacji, ochrony, promowania i wypełnienia praw człowieka.

Autorami podręcznika są pracownicy Katedry Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Pracownicy, w zakresie badań naukowych dotyczących praw człowieka i sposobów ich ochrony, kontynuują najlepsze tradycje wybitnych profesorów KUL, szanując i twórczo rozwijając dzieła pionierów Lubelskiej Szkoły Praw Człowieka: profesora dra hab. *Franciszka Mazurka* oraz profesor dr hab. *Hanny Waśkiewicz*. Systematyka praw człowieka prezentowana w podręczniku czerpie także z personalizmu chrześcijańskiego i dorobku naukowego *Karola Wojtyły*.

Mając na uwadze powyższe i znamienite tradycje badawcze, publikacja zawiera syntetyczny wykład prawa międzynarodowego praw człowieka *sensu largo*, uwzględniający bieżące orzecznictwo i poglądy doktryny. Tym samym podręcznik w zasadniczy sposób wypełnia istniejącą na rynku wydawniczym lukę z zakresu praw człowieka, szczególnie z zakresu prawa międzynarodowego praw człowieka.

Przewodnią ideą, na której została zbudowana cała koncepcja podręcznika, uczyniono zasadę poszanowania przyrodzonej godności osoby ludzkiej. Nie bez powodu ideą godności na wskroś jest przesiąknięta cała Konstytucja RP oraz jej aksjologiczne i normatywne matryce: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Zasada poszanowania godności i praw człowieka jest uznawana za normę o charakterze *lex fundamentalis* oraz źródło prawa międzynarodowego praw człowieka również przez autorów niniejszego podręcznika.

Przedstawiając podręcznik akademicki, czynimy to z nadzieją, że będzie on służył szerokiemu kręgowi odbiorców: studentom prawa, administracji, europeistyki, prawa kanonicznego, w szczególności zaś wszystkim tym odbiorcom, którzy są zainteresowani międzynarodową ochroną praw człowieka. Liczymy na to, że podręcznik spotka się z zainteresowaniem nie tylko studentów, doktorantów, kadry akademickiej, lecz z racji jego praktycznego ukierunkowania, także przedstawiciele służby zagranicznej oraz osób stosujących prawo: sędziów, adwokatów, radców prawnych, komorników i notariuszy. W całym podręczniku wyrażono ideę, że prawa człowieka umożliwiają prawidłowo realizować cel systemu prawa i wymierzać sprawiedliwość.

Niewątpliwą zaletą tego opracowania jest jego systematyka, wypływająca z zasady przyrodzonej godności osoby ludzkiej. Podręcznik jako pierwszy w Polsce w sposób kompleksowy uwzględni specyfikę oddziaływania norm prawa międzynarodowego praw człowieka na systemy krajowe. Konstrukcja podręcznika ma charakter nowatorski, z jednej strony wychodzi naprzeciw tradycyjnym klasyfikacjom dotyczącym materialnych praw człowieka, skupionych w ramach poszczególnych grup generacyjnych, z drugiej zaś w sposób całkowicie pionierski ujmuje je w grupy uznane przez prawników-praktyków za najbardziej użyteczne w procesie interpretacji, stosowania i wykładni przepisów. Podręcznik został sporządzony w taki sposób, aby odzwierciedlał zagadnienia w sposób najbardziej syntetyczny, jak również zawierał maksimum praktycznych treści. Oprócz systematyzacji zagadnień związanych z prawami człowieka, ma on za zadanie przekazać, że jest to system praktycznej ochrony praw jednostki, a nie wyłącznie struktura teoretyczna czy dydaktyczna.

Podręcznik składa się z sześciu zasadniczych rozdziałów podzielonych na podrozdziały, które zostały opracowane przez autorów-specjalistów z poszczególnych dziedzin prawa międzynarodowego praw człowieka. Warto zauważyć, że w większości został on opracowany przez praktykujących prawników, mających doświadczenie w rozwiązywaniu problemów prawnych związanych ze stosowaniem prawa międzynarodowego. Każdy rozdział został poprzedzony wykazem wybranej literatury z opracowywanego zakresu, co poszukującemu czytelnikowi ułatwi pogłębienie interesującego go zagadnienia. Niewątpliwym walorem jest uwypuklenie orzeczeń i decyzji organów ochrony praw człowieka w tekście, co w szczególny sposób powinno być przydatne dla praktyków prawa.

W rozdziale I, zatytułowanym „Siatka pojęć i ogólne zasady praw człowieka”, przedstawione zostały podstawowe zasady i konstrukcja prawa międzynarodowego praw człowieka. Szczegółowej analizie poddano godność jako źródło praw człowieka w systemie krajowym i międzynarodowym, a także relacje, które łączą prawa człowieka i prawo międzynarodowe publiczne. Przedstawiono podmioty, w tym podmioty szczególnie chronione praw człowieka. Uwzględniono koncepcję generacyjności, jako dominującej koncepcji teoretyczno-prawnej. Omówiono podstawowe deklaracje, wytyczne i zasady przyjęte na poziomie międzynarodowym, uznając, że przyczyniają się do zrozumienia, wdrożenia i rozwoju prawa międzynarodowego.

Normatywny system ochrony praw człowieka został przedstawiony w rozdziale II. Szczegółowej analizie poddano interesujące nie tylko z punktu widzenia krajowego porządku prawnego, lecz także w świetle ujęcia systemowego modele praw człowieka obowiązujące w polskim systemie krajowym przez kreujące je organizacje: Narodów

Zjednoczonych, Radę Europy, Unię Europejską, Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Na uwzględnienie zasługują systemy pozaeuropejskie: międzyamerykański, afrykański, arabsko-muzułmański oraz krystalizujący się system azjatycki. Z punktu widzenia praktyka prawa szczególnie atrakcyjna jest część poświęcona krajowemu systemowi ochrony praw człowieka.

Rozdział III dotyczy poszczególnych organów i środków ochrony praw człowieka w systemie uniwersalnym, w tym szczególnie interesujących z punktu widzenia czytelnika polskiego: skargi do KPCz. W szerokim zakresie przedstawiono środki ochrony praw człowieka w systemach regionalnych, w tym Trybunałów: Międzyamerykańskiego i Afrykańskiego. Przedstawiono działalność Ligi Państw Arabskich wobec praw człowieka. Z racji na ważkość poruszanych na zajęciach z zakresu praw człowieka środków ich ochrony szczególne miejsce poświęcono takim instrumentom, jak: skarga konstytucyjna, skarga nadzwyczajna do Sądu Najwyższego, skarga do ETPCz, skarga do EKPS, skarga do organów komitetowych ONZ czy skargi do TSUE. Wyczerpująco opisano krajowe środki ochrony praw człowieka, które może składać jednostka w ramach zakresu działania instytucji rzecznikowskich.

Kolejne rozdziały dotyczą szczególnych aspektów prawa międzynarodowego praw człowieka w działaniu, z uwzględnieniem sytuacji specyficznych i nadzwyczajnych. Rozdział IV dotyczy międzynarodowego prawa humanitarne i realizacji ochrony praw człowieka w stanach nadzwyczajnych. Natomiast w rozdziale V opisano ochronę praw mniejszości narodowych, uchodźców i migrantów, jako realizację ochrony praw człowieka. Szczegółowo opisano relacje łączące międzynarodowe prawo humanitarne i prawa człowieka. Analizie poddano zakres obowiązywania międzynarodowego prawa humanitarne, jak również opisano odpowiedzialność państw za zbrodnie prawa międzynarodowego, naruszenia praw migrantów, mniejszości narodowych i etnicznych. Opisano szczegółowo uprawnienia podmiotowe przysługujące jednostkom w razie naruszenia ich praw.

W ostatnim rozdziale omówiono wybrane prawa człowieka. Niewątpliwym walorem tej części opracowania jest zastosowana w nim metodologia ujmująca poszczególne prawa człowieka w sposób funkcjonalny i dynamiczny, wymykając się tym samym klasycznemu podziałowi na poszczególne generacje praw człowieka. Zasadniczym kryterium podziału był stopień i specyfika zagrożenia dla godności jednostki. Kolejno omówieniu poddano: osobiste prawa człowieka, ochronę praw człowieka szczególnie zagrożonych wobec wykonywania imperium państwa oraz instytucję zakazu w systemie praw człowieka.

Podręcznik jest kolejną wspólną publikacją pracowników Katedry. Szczególnie podziękowania kierujemy do recenzentów oraz wszystkich tych, którzy przyczynili się do powstania tego podręcznika. Z racji obszerności materii prawa międzynarodowego z niektórych zagadnień świadomie zrezygnowano bądź je ograniczono. Autorzy liczą na pomocne uwagi i komentarze, które mogą przyczynić się do ulepszenia publikacji.

Podręcznik uwzględnił stan prawny na 15.6.2020 r.

Lublin–Warszawa 2020

*Krzysztof Orzeszyna
Michał Skwarzyński
Robert Tabaszewski*

[Przejdź do księgarni →](#)